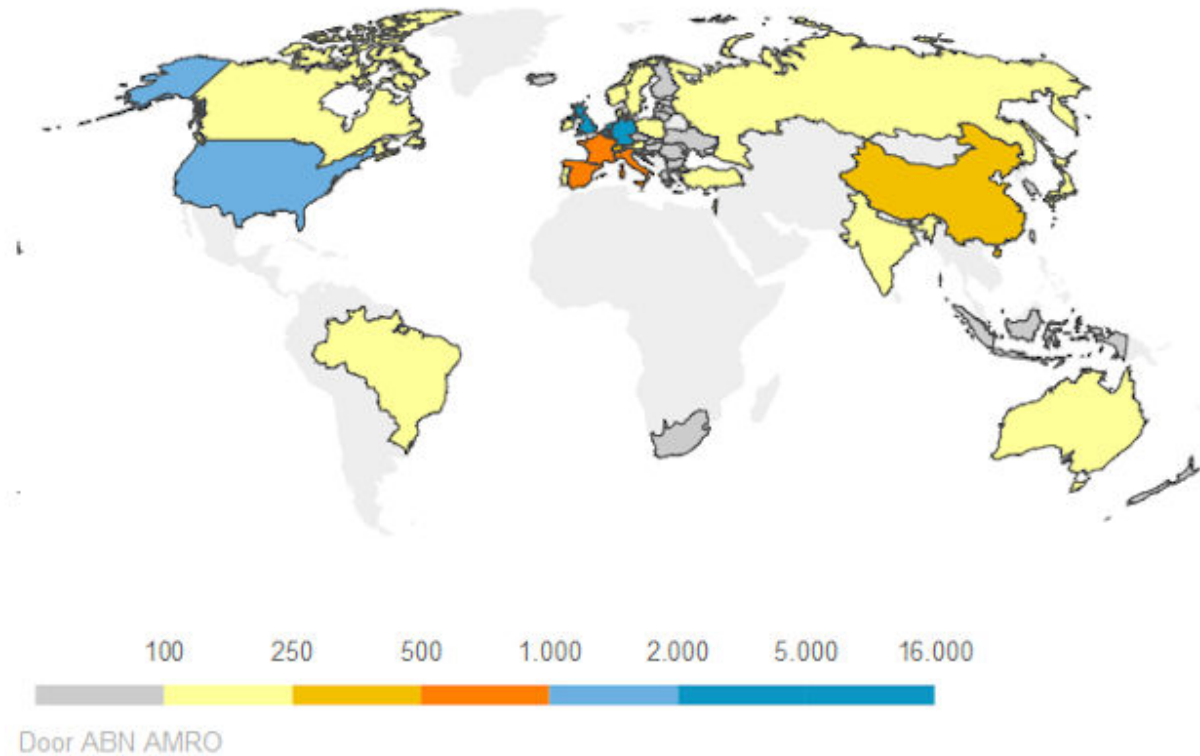

Verdieping coronacrisis raakt vrijetijdsbranche

06-03-2020 09:21

Het Covid 2019-virus brengt een schok toe aan de toch al verzwakte wereldeconomie. Wat startte met een aanbodschok in China is overgegaan tot een risico op een breuk in het vertrouwen bij ondernemers en consumenten wereldwijd.

Verzamelde informatie op: [#CoronaRecreatie](#)

Bedrijven en consumenten passen hun gedrag aan. Dit heeft kan directe gevolgen hebben op activiteiten en branches die zijn gerelateerd aan Leisure en toerisme; evenementen, reizen, hotels, bioscopen en restaurants. Bedrijven zeggen evenementen af, beperken het internationale verkeer of sturen personeel naar huis. Consumenten mijden grote bijeenkomsten en zijn huiverig om op vakantie te gaan.

Met de verspreiding van het coronacrisis veranderen de [economische gevolgen](#) in hoog tempo van karakter. De afgelopen weken ging het veelal over aanbod- en vraagverstoringen vanuit China, maar inmiddels lijken bestedingen van bedrijven en consumenten wereldwijd in het geding. Dit heeft te maken met directe gedragsveranderingen als gevolg van angst en met een meer indirecte, namelijk via de financiële markten. De forse correctie op de aandelenmarkten leidt tot aanzienlijke vermogensverliezen voor huishoudens, waardoor het vertrouwen daalt en de ruimte tot spenderen wordt beperkt.

De kans neemt dus toe dat het virus vat krijgt op de stemming onder consumenten. De ontwikkelingen in Zuid-Korea, waar na een eerste geval van corona in januari inmiddels duizenden besmettingen zijn, illustreren dit. Het consumentenvertrouwen daalde in februari met het snelste tempo sinds medio 2015 toen een ander type coronavirus de Zuid-Koreaanse consument beangstigde: het MERS-virus.

Virus raakt consumentenvertrouwen

Het lijkt gezien de huidige ontwikkelingen realistisch dat het virus ook in andere landen meer vat krijgt op het vertrouwen. Voorlopig is hiervan in Europa nog niet veel te merken. Zo is in Italië, waar het virus snel om zich heen grijpt, nog nauwelijks verval in het sentiment zichtbaar. Wel was de meest recent enquête van februari mogelijk al afgenomen voor de ernst van de virusuitbraak in het noorden van het land bij het grote publiek was doorgedrongen. In de Verenigde Staten laat de meest recente vertrouwensindicator van de Universiteit van Michigan nauwelijks een daling zien en noemt slechts 7 procent van de respondenten het coronavirus als bedreiging. Maar ook hier is de verbreding van het virus van zeer recente datum.

Inmiddels zorgt de verdere verspreiding van het virus ervoor dat in diverse landen maatregelen worden genomen door bedrijven en overheden, bijvoorbeeld door personeel restricties op te leggen of bepaalde activiteiten uit te sluiten. Die combinatie van factoren kan de binnenlandse vrijetijdssector in Nederland raken. In deze publicaties bespreken we enkele branches waarvan we verwachten dat die hiermee te maken gaan krijgen.

Meer evenementen op de tocht

De verspreiding van het Covid-19-virus, of op zijn minst de angst voor het virus, zorgt voor een groter risico op het afgelasten van evenementen. Bedrijven kunnen hier zelf toe besluiten of hiertoe gedwongen worden door de autoriteiten. In Frankrijk worden inmiddels evenementen met meer dan 5000 bezoekers afgelast. In Zwitserland ligt die grens zelfs op 1000 bezoekers en vindt de Autoshow in Genève geen doorgang. Een modeshow van Gucci in San Francisco gaat eveneens niet door. Ook zijn sommige evenementen doorgeschoven naar een later moment, zoals de glasvezel Fiberdays en de Hannover Messe in Duitsland en The Next Web in Nederland.

Overigens blijven ook consumentenevenementen niet buiten schot. De halve marathon van Parijs is afgelast en voetbalwedstrijden in de Italiaanse serie A worden zonder publiek of helemaal niet gespeeld. Soms zijn afzeggingen geen gevolg van de keuze van de organisatoren of de autoriteiten, maar andere betrokken partijen. Zo schrapt de Canadese band Wolf Parade een optreden in Utrecht. Het ligt voor hand dat meer evenementen worden af- of uitgesteld in landen waar het aantal besmettingen verder oploopt. Dat gebeurde immers in China begin februari al heel snel.

Cateraars: vergaderomzet geraakt

Door de afzeggingen van evenementen worden niet alleen de organisatoren geraakt, maar ook allerlei betrokken partijen, zoals ingehuurde cateringbedrijven. Wie van de partijen voor de schade op moet draaien bij afgelasting, hangt af van de termijn waarop de afzegging wordt aangekondigd en overige annuleringsvoorwaarden. Vanuit relatiebehoud is daarbij verstandig om tafel te gaan om te bespreken hoe de schade te verdelen. Wanneer dat niet mogelijk is, hangt een en ander af van of een organisator van een evenement zich kan beroepen op overmacht.

Voor kleinere evenementen zijn de opzeggingstermijnen meestal relatief kort. De voorwaarden hierover gelden als leidraad, maar ook los daarvan is het mogelijk om tot een 'gentlemen's agreement' te komen. Soms worden events uitgesteld naar een later moment waarmee een voor alle partijen bevredigende oplossing kan worden gevonden.

Toch ondervinden cateraars wel schade. Dit geldt bijvoorbeeld voor cateraars die aan bedrijven leveren die dicht zijn of waar veel mensen momenteel thuis werken. Er worden dan minder vergaderingen gepland,

waardoor de vraag naar cateringdiensten ook lager is. De 'vergaderomzet' van een cateraar wordt daardoor negatief beïnvloed.

Reisbranche en hotels

De verdieping van de coronacrisis heeft daarnaast effect op de reisbranche. Consumenten zijn terughoudend geworden om op vakantie te gaan, in het bijzonder naar zwaarder getroffen gebieden. Directeur Steven van der Heijden van Corendon stelt in het *Financieele Dagblad* dat cruises en reizen naar gebieden met coronabesmettingen aanzienlijk zijn afgenomen en de boekingen met 50 tot 70 procent zijn gedaald. Voor andere bestemmingen is het aantal boekingen 10 tot 20 procent teruggefallen. Bovendien stellen vakantiegangers hun boekingen uit, zo laat reisorganisaties ANVR in diverse media weten. Ook hieruit blijkt dat de angst van de consument voor het virus groter is geworden.

De impact van het virus op hotels beperkte zich tot voor kort hoofdzakelijk tot het wegblijven van Chinese toeristen. Toch mag de invloed daarvan niet worden onderschat. China is goed voor 9 procent van het wereldwijde toerisme en Chinezen geven tijdens hun vakanties wereldwijd 250 miljard dollar uit. Hun afwezigheid wordt daarom ook gevoeld door bijvoorbeeld winkeliers die luxeproducten verkopen. Binnen de hotelbranche is het belang van Chinese toeristen groeiende, al zijn hun aantallen nog relatief klein.

Als de ongerustheid omslaat in algemene angst worden hotels veel harder geraakt. Van de reizen naar Rome, dat buiten de besmettingshaard Lombardije ligt, liggen de annuleringsratio's inmiddels rond de 90 procent.

Een dergelijke terugslag kan zich ook in het Nederlandse hotelwezen voordoen. Voorlopig zijn de directe effecten nog beperkt. Van het aantal hotelgasten in Nederland is slechts 1 procent afkomstig uit China, terwijl bijna de helft uit Nederland zelf komt. Zelfs in Amsterdam, waar de meeste Chinese toeristen komen, slapen maar liefst elf keer meer Nederlanders dan Chinezen. De echte klap ontstaat dus pas als binnen Nederland en in dichtbij gelegen landen structurele angst ontstaat. Dit risico lijkt toegenomen.

Hoteliërs in Maastricht lijken overigens al meer pijn te lijden als gevolg van afzeggingen. Dit hangt samen met de mogelijke terugval van bezoekers aan de komende kunstbeurs TEFAF.[1]

Bioscopen: Bond-film uitgesteld

Wanneer het consumentenvertrouwen geraakt wordt of het aantal corona-besmettingen oploopt, kunnen nog meer branches geraakt worden. Ervaringen in de grootste besmettingshaarden leren inmiddels dat dit onder meer geldt voor bioscopen.

In Zuid-Korea hebben in het derde weekend van februari liefst 60 procent minder mensen een bioscoop bezocht dan het weekend ervoor. Het afgelopen weekend was opnieuw sprake van een daling, waarmee het bioscoopbezoek in het Aziatische land nu op het laatste punt staat in zestien jaar. De terugval is een combinatie van mensen die het bioscoopbezoek eenvoudig niet aandurven en het uitstellen van premières.

In China zijn alle filmzalen uit veiligheidsoverwegingen al gesloten en in Italië geldt dit voor de helft van het aantal bioscopen. In het Zuid-Europese land lag het aantal bioscoopbezoeken afgelopen week 76 procent lager dan in dezelfde periode een jaar eerder. In Frankrijk heeft een aantal bioscopen het verzoek gekregen om voor een periode van twee weken te sluiten.[2]

Of Nederlandse bioscopen een terugloop van bezoek gaan merken, is nog niet te zeggen: dit hangt samen met het verloop van het aantal besmettingen en de mate van angst die burgers ervaren. Wel laten de

ontwikkelingen in China, Zuid-Korea en Italië zien dat wanneer de angst toeneemt onder consumenten ook Nederlandse bioscopen geraakt kunnen worden. Tot nu toe is dat, voor zover bekend, niet in het geval: in de eerste twee maanden van dit jaar lag het bioscoopbezoek in Nederland zelfs fors hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder.

Naast de invloed als gevolg van het verslechterde sentiment kunnen bioscopen ook geraakt worden door de uitstel van filmpremières. Eerder deze week werd bekend dat de lancering de James Bond-film *No Time to Die* wordt uitgesteld. Deze zou in april wereldwijd in de bioscopen gelanceerd worden, maar de producenten en distributeurs Universal en MGM hebben voor uitstel naar november gekozen. Dit lijkt verband te houden met het coronavirus. Wanneer de virusuitbraak het bezoek van de film zou raken, kost dat de distributeurs immers veel geld: hun inkomsten stijgen naarmate meer tickets verkocht worden. In Nederland ontvangen distributeurs zo'n 40 procent van elk toegangkaartje.

Nederlandse bioscopen missen hierdoor in april omzet. Sterker nog: omdat de voorverkoop van de nieuwe Bond-film al was gestart, moeten bezoekers worden terugbetaald, waarmee een deel van de al behaalde inkomsten wegvloeien. "Bovendien lopen we ook zakelijke omzet mis doordat meerdere bedrijfsuitjes aan de film waren gekoppeld", licht een bioscoopexploitant toe. "We zullen niet de enige zijn. Deze film is voor dat soort zakelijke uitjes zeer relevant." Voordeel voor de exploitanten is dat de om uitstel van de film gaat, en niet om afgelasting. Daardoor kunnen de inkomsten later alsnog worden verkregen. Bovendien biedt het wegvallen van de film kansen voor andere distributeurs om hun films prominenter op het witte doek te krijgen.

De door Universal en MGM genomen stap kan in de komende periode echter meer distributeurs van kaskrakers aan het denken zetten. Als meer kaskrakers worden uitgesteld naar de tweede helft van het jaar, kan dit tevens het bezoek aan andere films dempen. 'Blockbusters' zijn dus om vele redenen van belang voor de omzet van de bioscoopbranche.

Conclusie

De uitbreiding van het Covid-19 virus heeft ervoor gezorgd dat de economische gevolgen een breder karakter krijgen. De kans is groter geworden na de eerste aanbodschokken het sentiment onder ondernemers en consumenten wereldwijd wordt geraakt. Het is nog onzeker hoe dit zich in Nederland gaat ontwikkelen, maar de risico's voor een aantal branches die gerelateerd zijn aan Leisure en toerisme zijn aanzienlijk toegenomen. Dit geldt in het bijzonder voor zakelijke evenementen, cateraars, reisorganisaties, hotels en bioscopen.

Het is in ieder geval van belang om waar mogelijk maatregelen te nemen die de kans op verspreiding van het virus zoveel mogelijk beperken, bijvoorbeeld door extra schoonmaakbeurten in te gelasten en personeel te instrueren. Daarnaast is het goed om na te denken over gevolgen voor de bedrijfsvoering op het moment dat bepaalde activiteiten tijdelijk geen doorgang kunnen vinden. Gezondheid staat immers voorop en het hebben van een plan B lijkt belangrijker dan ooit.

[1] <https://www.telegraaf.nl/entertainment/1249441315/tefaf-houdt-rekening-met-minder-bezoek-vanwege-coronavirus>

[2] <https://celluloidjunkie.com/2020/03/02/covid-19-cinema-update-2-march-2020/>

Met dank aan:

Sonny Duijn en Ward van der Stee, economisch analisten bij [ABN AMRO](#)

ABN AMRO sector leisure